

studying at university is not only preparation for future professional activity, but also formation of character, moral values, emotional-and-sensual and aesthetic guidelines, etc.

The issues of aesthetic education of the student youth at higher school has been investigated by A. Aleksyuk, Kh. M. D. Bani-Issa, L. Hlazunova, V. Kudin, T. Kutuzova, H. Padalka, O. Rudnytska, I. Ushakova, H. Shevchenko and some other scientists who underline that aesthetic education at higher educational establishments is viewed upon as continuation of the concept of humanization and humanization of education, aimed at disclosing the creative potential of human, forming his/her image of the externally and internally perfect individual.

The purpose of the article is to highlight the content and specific features of modern aesthetic education in the system of professional training of specialists of pedagogical profile.

Sharing the opinion of L. Masol, we note that future specialists' aesthetic education should be considered in the broad sense, i.e. forming aesthetic qualities of the individual through his/her being involved in the values of art, native and world culture and in the narrow (pedagogical) sense, i.e. providing specially organized conditions for spiritual enrichment of the individual by means of art, forming aesthetic culture, philosophical representations, valuable artistic orientations in the socio-cultural space.

In the SHEE "Donbas State Pedagogical University" at Primary, Technological and Vocational Education Faculty much attention has been paid to educating high culture and aesthetic tastes in students. Among the priorities of educational work at the Faculty, the important one is creating a humanistically oriented environment for students' active life, aimed at creative self-development and self-realization of the individual, first of all, in the process of cultural-and-aesthetic activity, which promotes the students' transition into the active subject of

education, aims at increasing the level of aesthetic culture, allows to determine and use the students' creative potential.

The following methods have appeared to be the most effective in the upbringing work concerning aesthetic education: the verbal ones: mini-lectures, conversations-discussions of the seen performances, films, expositions, creative meetings with skillful people, artists, disputes, etc.; the practical ones: organizing and conducting creative meetings with the creative intelligentsia of the town and the region; preparing excursions to museums, theatres, cinema; creating thematic exhibitions, albums; the visual ones: observing the artistic features of the theatrical creative workshop (seeing the plays); the work of the vocal ensemble "Vesnyanka", the orchestra of folk instruments, the choir; participating in the contest of products, literary flashmobs, photo contests, contest reviews, etc.; making slides, presentations, drawings, costumes, etc. to a lecture, conversations-discussions, debates, concerts, etc.

Summing up the studied problem, it should be noted that aesthetic education plays an exceptional role in the system of professional training of specialists of pedagogical profile, coming together with the interrelation to education, develops moral, creative, spiritual, creative, artistic abilities necessary in various fields of professional activity and the student's personal life. Special role in the upbringing activity is assigned to lecturers, professors in charge of student groups, among whose main tasks are to increase the efficiency of the educational-and-upbringing process, to ensure the education of the students' spirituality and culture.

Keywords: aesthetic education; establishment of higher education; specialists of pedagogical profile; lecturers; professors in charge of student groups.

Одержано редакцією 19.01.2019
Прийнято до публікації 26.01.2019

DOI 10.31651/2524-2660-2019-1-238-243

ORCID 0000-0003-2284-3706

ГРИЩУК Дмитро Геннадійович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін,
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
e-mail: uamission2006@yahoo.com

УДК 37.017.92.

ДУХОВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ МОЛОДИХ УКРАЇНЦІВ

У статті розкрито сутність поняття «виховний ідеал», вказано на причини обумовленості процесу його формування та його залежність від таких факторів, як історичність, регіональність, середовище. Уточнено дефініцію поняття «духовність», розглянуто її у контексті змісту виховного ідеалу молодих українців та підкреслено її релігійний характер. В статті розглянуто складники духовності (релігійність, конфесійність, догматичність, літургійність, етичність). Підкреслено роль етичної складової духовності у вихованні української молоді. Зроблено акцент на цінності християнської етики, які, по-перше, притаманні українцям, по-друге, є найбільш людино- та соціоцентричними, що відповідає цілі і завданням виховного ідеалу.

Ключові слова: виховний ідеал; ідеал; духовність; християнська етика; цінності.

Постановка проблеми. Важливою характеристикою виховання є цілеспрямованість. Вона передбачає наявність комплексу цілей, завдань, послідовних виховних дій з можливістю їх корегування на будь-якому етапі виховання. Формування виховної мети є першочерговою складовою процесу організації соціально-педагогічного впливу на особистість. Кінцевий об'єкт, який передбачається в результаті такого впливу, зумовлює підбір відповідних форм, методів і засобів виховання особистості. Виховна мета втілюється в певному ідеалі - системі якісних модусів особистості, що визначають її буття в соціумі та ефективне співіснування із ним. Г. Ващенко

вбачав у виховному ідеалі розуміння особистістю свого призначення у суспільстві [1]. Формулювання та реалізація мети виховання залежить від певних ознак, а саме національних, середовищних, ставово-вікових, з обов'язковим урахуванням індивідуально-особистісних відмінностей. В цій статті розглядатиметься виховний ідеал для молодого покоління українських громадян – юнаків та дівчат, при чому лише одна з його складових – духовність. Сьогодні це поняття є найбільш вживаним під час аналізу стану суспільства (бездуховність, духовні потреби), або у формулюванні загальних виховних завдань (розвиток духовних цінностей, духовна діяльність). Але з іншого боку дефініція та функція духовності залишається максимально дискусійною темою як серед науковців, так і серед пересічного населення. Для одних українців це слово залишається своєрідним маркером релігійної ідентифікації та приналежності до конкретної церкви, для інших – синонімом освіченої та інтелектуально або естетично розвинутої особистості. У статті ми зробимо спробу розібратися у дефініціях поняття духовності, та окреслити її роль та місце у процесі виховання молодих українців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошуки визначення українського виховного ідеалу були метою наукової діяльності Г. Ващенка, К. Ушинського, С. Русової, В. Сухомлинського та ін. Сучасне його обґрунтування продовжено в аспектах філософії освіти (В. Андрущенко, І. Бех, В. Скотний та ін.), етнопедagogіки та етнопсихології (М. Стельмахович, В. Янів та ін.), теоретичної та прикладної педагогіки (М. Фіцула, О. Вишневський, О. Сухомлинська, І. Підласий та ін.). Про роль і місце духовності у процесі виховання особистості йдеться у студіях М. Боришевського, М. Савчина, Е. Помиткіна, О. Киричука, В. Онищенко, О. Колісника, В. Рашковської, О. Хаустової, Д. Чернілевського та ін. Виховний ідеал в контексті духовно-морального напрямку виховання особистості розглядається в студіях В. Ворожбит, Л. Драчук, Т. Ільїної, К. Каліної, О. Канарової, О. Кучерявого, І. Мищишина, Н. Муляр, О. Отич,

І. Сіданіч, Т. Тхоржевської, Н. Химич та ін.

Метою статті є аналіз змісту та місця духовних цінностей як складової виховного ідеалу молодих українців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховний ідеал опосередкований, його формулювання залежить від багатьох факторів. О. Вишневський підкреслював, що він «не формується «сам собою», не виникає з нічого і не створюється педагогами» [2]. По-перше, виховний ідеал залежить від досягненням суспільством своєї ідентичності до сформованих за певними історичними термінами соціального, національного, культурного та морального концептів. К. Ушинський вважав виховний ідеал особистим для кожного народу, що розвивається разом із самим народом [3]. Так, тубільці з островів в Тихому океані за певним історичним часом по особливому досягли сенси буття, моральності, соціальних взаємовідносин на відміну від жителів, наприклад, Західної Європи. Виховний ідеал мешканців островів, які живуть у гармонії із природою, містить в собі ексклюзивні риси, наприклад, нетерпимість до чужинців як до потенційних руйнівників навколишнього середовища, природосообразність і культуросообразність. По-друге, на формування виховного ідеалу впливає соціально-економічна ситуація в якій знаходиться суспільство. Виховний ідеал мешканців бразильських фавел, більшість з яких мешкає на межі існування та немає доступу до розвинутих послуг охорони здоров'я або освіти, - сильна, жорстка, недовірлива до офіційної влади особистість, яка сподівається тільки на себе. В її системі цінностей співіснують турбота про членів своєї родини або своєї соціальної групи та відкрита ворожість до мешканців «по-той бік міста». По-третє, виховний ідеал потерпає впливу від соціально-політичного контексту тої історичної миті, в якій перебуває суспільство. С. Русова у своїх пошуках виховного ідеалу підкреслювала факт його відповідності ідеалам, що панують у суспільстві, та наполягала на необхідності час від часу його переглядати [4]. На кожному етапі розвитку суспільства зміст виховного ідеалу мав залежність від атракційності певного історичного взірця

(лицар, воїн, мандрівник, винахідник). Так, в античній Греції в академіях виховували гармонію розуму, тіла і духа, захочували особистість до пошуку сенсу буття, що принципово відрізнялося із освітньою ідеологією схоластичних університетів середньовіччя, де протиставлялася занепада природа людини до природи Божественного, а прагнення людського розуму до пошуків нового та досконалого сковувалися догмами офіційної церкви про небезпечність зайвих знань, що «надимають». Ідеал виховання, наприклад, соціалістичної людини значно відрізнявся від уявлень про людину майбутнього в репрезентації соціал-націоналістичної ідеології. Не важко також помітити розбіжності в формулюванні виховної мети в атеїстичному (Північна Корея, Китай) та глибоко клерикальному суспільствах (країни Південної Азії). По-четверте, деякі риси виховного ідеалу можуть потерпати впливу від територіального або географічного розмежування суспільства. Виховання особистості, наприклад, у сільській місцевості на цінностях сімейних традицій, звичаєвого громадського права, міцних родинних зв'язків відрізняється від цього процесу в урбаністичному міському ком'юніті із культом раціональності та індивідуалізму. По-п'яте, зміст виховного ідеалу може носити характер наддержавний або наднаціональний [5]. Наприклад, образ людини-борця за права національних меншин у світі, або образ члена скаутської організації.

Визначною рисою українського виховного ідеалу є прагнення людини до свободи і гідності. Саме за тривалих часів поневолення в українця сформувалася жага до волі і справедливості. Але разом із цим українець «дістав» до свого характеру ініціативності та рухливості. Яскравим прикладом є українські козаки, подвиги яких оспівуються в численних народних казках, думах, піснях, де безстрашні і кмітливі герої завжди знаходять вихід із складних життєвих обставин [6].

На тому ж прикладі українських козаків слід підкреслити ще одну складову українського характеру - глибокий ідеалізм і духовність. Відомий козацький кодекс честі містить феномен віри в Бо-

га: Душа - Богу, життя - Україні, честь - нікому.

Вертаючись до аналізу виховного ідеалу, припустимо що це є певною точкою відліку в суспільній ідеології у вигляді системи ідеальних модусів буття людини. До їх переліку за Хайдеггером («буття-в-світі», «забігання вперед», «буття-при-внутрішньосвітовому-сущому»), можна додати ще модус «буття-при-метасвітовому-сущому», який характеризує людське ставлення до речей, що не піддаються раціональному осягненню, логічному поясненню як до метабуття (віра). Культурно-релігійна концепція виховного ідеалу розглядалася у свій час В. Зеньківським [7]. Саме четвертий модус виражає ті особистісні цінності, які містяться в площині релігійних переконань (віра в Божественне, любов до ближнього, відповідність способу життя та поведінки канонічним документам, підпорядкованість системі взаємовідносин в рамках певної інституції як релігійна громада, монастир, ашрам та інше).

Віра в Бога, відповідність особистого та громадського життя до відомих християнських чеснот, на переконання Г. Ващенко, є особливою рисою образу українця [1]. І. Огієнко конкретизував духовність християнськими чеснотами [8]. С. Русова бачила у змісті виховного ідеалу поєднання національного і релігійного чинників [9]. «Філософія серця» оспівана Г. Сковородою та П. Юркевичем, відкриває притаманні українцям внутрішню глибинність, чуттєвість, образність, інтуїтивність, що складають підвалини до здібностей надматеріального та наднатуралістичного світосприйняття. Академік І. Зязюн свого часу назвав прагнення людини до духовності імперативом сучасного українського суспільства [10]. О. Вишневський вважав Бога та традиційні християнські цінності основою і гарантією моральності людини [11]. Це дає нам підставу стверджувати, що в змісті українського виховного ідеалу обов'язково мають міститися духовні цінності. Проте поняття духовності має декілька трактувань. По-перше, ми вважаємо що сама дефініція поняття «духовність» (дух – «спірітус») говорить про метафізичний вектор його розвитку. Дехто називає ду-

ховністю обізнаність в мистецтві, любов до культури, відповідність певному “високому” ідеалу. Але чи не міститься в площині культурності, ерудованості, інтелігентності (від слова «інтеліджент» - розумова сфера)? Іноді поняття духовності звужують до прагнення або шляху людини до вищого ідеалу [12]. Ми вважаємо, що таке бачення духовності залишено нам в спадок за часів панування радянської ідеології. Більшовизм знищив духовенство та інтелігенцію, проте влада намагалася сформуванати для широких мас новий тезаурус. У такій редакції прагнення людини до Божественного витіснялося в бік маргінесу та релігійної заботності, та замінювалося описом відношення до культури, мистецтва та ін. Слід зазначити, що останнім часом серед науковців вирує намагання знайти мирова між світським та філософським трактуванням духовності. Наприклад Н. Силуянова розділяє духовність релігійну та моральну [13]. А. Алексеєнко пов'язує духовність із духом, який він вважає об'єктивною реальністю, певною енергією, яку людина в себе приймає по своїй волі [14].

Ми всіяко розділяємо погляди на духовність П. Юркевича (духовність в контексті Богоподібності) [15], С. Ярмуса (духовність як активна дія духа що інспірована Божественним) [16, с. 30 – 31], І. Ільїна (духовність не обмежується словами і висловлюваннями та навчає схилитися перед Богом) [17, с. 399-400], І. Бежа (духовність як зосередженість на моральній культурі людства і перебуває в людині через прийняття Христа) [18], Б. Братуся (духовність це вимір, в якому вирішуються відносини людини і Бога) [19] та ін. Ми вважаємо, що духовність є об'ємним і комплексним поняттям, яке обіймає метафізичну площину людського буття та містить в собі такі складові як релігійність (відношення людини до певного релігійного світосприйняття. Наприклад, християнство, іслам, буддизм та ін.), конфесійність (належність особистості до певної релігійної інституції. Наприклад, православ'я, католицизм, протестантизм та ін.), літургійність (духовна практика відносин із Божественним), догматичність (система віровчень, трактування релігійних текстів та ін.) та етичність (комплекс моральних людських

та суспільних цінностей, які ґрунтуються на священних текстах). В контексті українського виховного ідеалу духовність, як четвертий модус, має містити виключно етичну складову, джерелом якої виступають священні тексти. Однією з етичних доміант багатьох релігій є свобода волі особистості. Ця свобода має залишитися у контактах людини з іншими складовими духовності - релігійністю, конфесійністю, літургійністю, догматичністю. Процес педагогізації духовності має торкнутися її етичної складової. Головною метою суспільства, передусім через систему освіти, має бути виховання особистості, яка через віру в Божественне, по-перше, прагне до Богоподібності, по-друге, шукає шляхи взаємовідносин із Ним. Самі ж шляхи до Божественного (релігійність, конфесійність, догматичність, літургійність) мають бути паритетними і залежити від осмисленого особистісного вибору.

Візьмемо за приклад християнську етику, яка ґрунтується на істині Нагірної Проповіді та Двох великих заповідях Христа. Її цінності глибоко соціальні та гуманістичні. Наявність цих цінностей в українців додає сили, привабливості та міцності їх характеру. Християнські цінності ґрунтуються на авторитеті Господа, як головного арбітра всіх сфер людського буття. Крізь призму відношень із Богом регулюються відносини людини із самою собою та навколишнім світом. Провідними цінностями християнства виступають: любов до ближнього (Єв. від Івана 13:34 (тут і далі переклад Біблії І. Огієнка): *Нову заповідь Я вам даю: Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви!*), повага до особистості, її прав та свобод (До Єфесян 4:28: *Хто крав, нехай більше не краде, а краще нехай працює та чинить руками своїми добро, щоб мати подати нужденному.*), милосердя до нужденних (Якова 1:27: *Чиста й непорочна побожність перед Богом і Отцем оця: зглянутися над сиротами та вдовицями в утисках їхніх, себе берегти чистим від світу.*), активна взаємодія з навколишнім світом (Перше до Коринтян 5:10: *але не взагалі з цього світними перелюбниками, чи з користюлюбцями, чи з хижакими, чи з ідолянами, бо ви мусли були б відійти від світу.*),

свобода волі (Друге до Коринтян 3:17: *Господь же то Дух, а де Дух Господній, там воля.*), цінність життя (До Римлян 13:9: *Бо заповіді: Не чини перелюбу, Не вбивай, Не кради, Не свідкуй неправдиво, Не пожадай й які інші, вони містяться всі в цьому слові: Люби свого ближнього, як самого себе!*), апелювання до Бога як вищого морального авторитету (Перше Петра 2:23: *Коли був лихословлений, Він не лихословив взаємно, а коли Він страждав, не погрожував, але передав Тому, Хто судить справедливо.*). Ці константи не вичерпують всієї ціннісної палітри людського характеру, проте, на наш погляд, через емоційно-почуттєву домінують духовна етика найбільш ефективно пов'язує внутрішню природу людини із її вольовими зовнішніми діями. Маючи внутрішню метафізичну природу, духовність продовжується там, де раціональність завершується, як така, що не спроможна подолати перешкоди логіки, практичності, комфорту, вигоди та іншого.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з проведеного дослідження слід зробити висновки, що *духовність* в свідомості українців завжди грала важливу аксіологічну роль. За своєю онтологією духовність знаходиться в площині релігійного наднатуралістичного світосприйняття та в контексті, розглянутого нами українського виховного ідеалу має ціннісну (етичну) орієнтацію. Духовність у складі виховного ідеалу молодих українців посідає вагоме історично обумовлене (наприклад, українське козацтво) та природне (метафізичний модус) місце разом з почуттями патріотизму, націоналізму і громадянськості. Перспективою даного дослідження є проблема єдності складників духовності та їх роль і функції у процесі розвитку українського суспільства. Також для подальшого дослідження є актуальною проблема розробки програми формування комплексу духовних цінностей у молоді, який може містити: любов до ближнього, милосердя до нужденного, повагу до літнього, дбайливе ставлення до навколишнього середовища, чесність у ділових стосунках, здатність до самоаналізу та рефлексії (молитовна практика), пошуки шляхів

особистої релігійної або конфесійної ідентифікації тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. Полтава: Полтавський вісник, 1994, 191 с.
2. Вишневський О. І. Сучасне українське виховання: стратегічний вибір. *Сучасне українське виховання*. Львів: Основа, 1997, с. 120–124.
3. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Т. 1. Київ: Радянська школа, 1983, с. 43–104.
4. Русова С. Ф. Дидактика. *Вибрані педагогічні твори у 2 кн. за ред. С. І. Коваленко, І. М. Пінчук*. Кн. 2. Київ: Либідь, 1997, с. 134–300.
5. Невмержицька О. В. Виховний ідеал: еволюція та сучасне трактування, *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2015, Вип. 31, С. 219–230.
6. Стороженко О. П. Закоханий чорт: Історико-фантастичні повісті та оповідання. Київ: Дніпро, 2001, 336 с.
7. Зеньковський В. В. Проблемы воспитания в свете христианской антропологии. Москва: Свято-Владимирское Братство, 1993, 224 с.
8. Огієнко І. І. (Іларіон), Українська культура і наша церква. Вінніпег: Накладом товариства «Волинь», 1991. 84 с.
9. Кулішенко А. А. Ідеал національного виховання: сучасне бачення проблеми. *Світогляд. Філософія*. Вип. 2, 2012, с. 236–243.
10. Зязюн І. А. та Сагач С. М. Краса педагогічної дії. Київ: УФІМБ, 1997, 302 с.
11. Вишневський О. І. Український виховний ідеал і національний характер (витоки, деформації і сучасні виклики). Дрогобич: Видавець Святослав Сурма, 2010, 160 с.
12. Педагогический энциклопедический словарь. / Под ред. Б. Бим-Бад. Москва: Большая российская энциклопедия, 2003, 527 с.
13. Силуянова Н. В. Духовность как способ жизнедеятельности человека. *Философские науки*. 1990. №12. С. 100–104.
14. Алексеев А. П. Природа духовности. Харків: Факт, 2004, 238 с.
15. Юркевич П. Д. Серце і його значення в духовному житті людини. Львів: Основа, 1993, 164 с.
16. Ярмусь С. О. Досвід віри українця: *Вибрані твори*. Київ: Світ знань, 2002, 512 с.
17. Ильин И. А. Собрание сочинений. Т.3. Москва: Русская книга, 1994. 590 с.
18. Бех І. Д. Виховання особистості. Книга 1. Київ: Либідь, 2003, 278 с.
19. Братусь Б. С. Должное неизбежно связано с сущим. *Человек*. 1998. №4. С. 67–75.

References

1. Vashchenko, H. H. (1994). *Educational ideal*. Poltava: Poltava Gazette (in Ukr.)
2. Vyshnevskiy, O. I. (1997). Contemporary Ukrainian Education: A Strategic Choice, *Modern Ukrainian education* (p. 120–124). Lviv: Osnova (in Ukr.)
3. Ushynskiy, K. D. (1983). About the nationality in civic education. Vol. 1. Kyiv: Soviet school (in Ukr.)
4. Rusova, S. F. (1997). Didactics. Selected pedagogical works. In S. I. Kovalenko & I. M. Pinchuk (Ed.). *Book. 2*. Kyiv: Lybid (in Ukr.)
5. Nevmerzhytska, O.V. (2015). Educational ideal: evolution and modern interpretation, *Human studies studios. Pedagogy*, Output 31, 219–230. (in Ukr.)
6. Storozhenko, O. P. (2001). Loving Devil: Historical Fiction and Stories. Kyiv: Dnieper (in Ukr.)

7. Zenkovskiy, V. V. (1993). Problems of education in the light of Christian anthropology. Moscow: St. Vladimir Brotherhood (in Rus.)
8. Ohienko, I. I. (Ilarion) (1991). Ukrainian culture and our church. Winnipeg: Existing «Volyn» Society (in Ukr.)
9. Kulishenko, L. A. (2012). The ideal of national education: a modern vision of the problem. *Outlook. Philosophy*, 2, 236–243 (in Ukr.)
10. Ziaziun, I. A. & Sahach, H. M., (1997). The beauty of pedagogical action. Kyiv: UFIMB (in Ukr.)
11. Vyshnevskiy, O. I. (2010). Ukrainian educational ideal and national character (origins, deformations and modern challenges). Drohobych: Publisher Svyatoslav Surma (in Ukr.)
12. Pedagogical encyclopedic dictionary (2003). In B. Bym-Bad (Ed.). Moscow: Big Russian Encyclopedia (in Rus.)
13. Syluanova, N. V. (1990). Spirituality as a way of human life. *Philosophical Sciences*, 12, 100–104 (in Rus.)
14. Alekseienco A. P. (2004). Nature of spirituality. Kharkiv: Fakt (in Ukr.)
15. Yurkevych P. D. (1993). The heart and its meaning in the spiritual life of man. Lviv: Osnova (in Ukr.)
16. Yarmus S. O. (2002). Experience of Ukrainian faith. Selected Works. Kyiv: Svit Znan (in Ukr.)
17. Ylyn Y. A. (1994). Collected Works. Vol.3. Moscow: Russian Book (in Rus.)
18. Bekh I. D. (2003). Education of personality. Book 1. Kyiv: Lybid (in Ukr.)
19. Bratus B. S. (1998). Due must inevitably be connected with the existent. *Person*. 4, 67–75 (in Rus.)

GRYSHCHUK Dmytro,

PhD (pedagogy), Senior Lecturer of Project Management and General Professional Disciplines Department, State Higher Educational Institution “University of Educational Management”

SPIRITUALITY AS A COMPONENT OF THE IDEAL OF EDUCATING YOUNG UKRAINIANS

Abstract. The article reveals the essence of the concept of “educational ideal”, which is indicated by the reasons of the conditional of the process of its formulation and its dependence on such factors as historicity, regionality, environment. The purpose of the article is to analyze the content and place of spiritual values as a component of the educational ideal of young Ukrainians.

The analysis of the development of the theme of spirituality by modern Ukrainian teachers, philosophers in comparison with the achievements of the classics of Ukrainian and foreign pedagogy is made. The definition of “spirituality” is clarified, it is considered in the context of the content of the educational ideal of young Ukrainians and emphasized its religious nature. Also, the concept of spirituality is analyzed in comparison with the concept of intelligence and the conclusion is drawn that intelligence is responsible for the intellectual awareness of the individual, that she has a developed ethical, cultural outlook, while spirituality refers to the supra-naturalistic nature of human consciousness. The article deals with the components of spirituality (religiosity, confession, dogma, liturgy, ethics). The role of the ethical component of spirituality in the education of Ukrainian youth is emphasized. The emphasis is placed on the values of Christian ethics,

which, firstly, are inherent in Ukrainians, and secondly, they are the most human and sociocentric, which corresponds to the goals and objectives of the educational ideal. Based on the study, it should be concluded that spirituality in the minds of Ukrainians has always played an important axiological role. Spirituality is a powerful historically conditioned as part of the educational ideal of young Ukrainians (Ukrainian Cossacks) and natural (metaphysical nature) along with feelings of patriotism, nationalism and citizenship. The prospect of this study is the problem of the unity of the components of spirituality and their role and functions in the process of development of Ukrainian society. For further research, the problem of developing a program for forming a complex of spiritual values in young people, which may include: love for the neighbor, mercy for the needy, respect for the elderly, careful attitude to the environment, honesty in business relations, the ability to self-examination and reflection (prayer practice), search for ways of personal religious or confessional identification, etc. The methods of analysis, synthesis, comparison, abstraction are used in the article.

Keywords: education ideal; ideal; spirituality; Christian ethics; values.

Одержано редакцією 25.01.2019
Прийнято до публікації 01.02.2019